

Leo Trotskij

Juli 1929

Så skapas revolutionärer

Brevet skrevs den 11 juli 1929. Först publicerat i *La Verité* nr 4 1939.

Översättning från engelska ur *Writings of Leon Trotsky 1929*, Pathfinder Press, 1975.

För översättning, noter och digitalisering svarar [Socialisten](#). Översättningen är bearbetad av Göran Källkvist och Martin Fahlgren.

Kära kamrat Paz.

Till det gemensamma brevet – som jag inte behöver kommentera på det sätt som vore korrekt i mitt svar eftersom jag är säker på att jag kommer att samarbeta med majoriteten av de undertecknade, som undertecknade av misstag – till detta brev lägger du ett privat brev som ger mig möjlighet att besvara dig fullkomligt ärligt, fullkomligt fritt och även fullkomligt brutalt.

Du kallar mig ”boss” och genom att ge mig den beteckningen ger du dig själv rätten att instruera och styra mig. Du tar varje tillfälle i akt att påpeka för mig hur en ”boss” borde uppföra sig, hur han borde organisera sin tid, vilka arbetsuppgifter han borde lägga åt sidan för att ägna sig åt andra uppgifter som du ger honom.

Kanske kan du tillåta mig att fråga dig huruvida din tid och dina krafter är organiserade i överensstämmelse med denna stora revolutionära uppgift som du vill vara ”centralfigur” i? Därför att ditt brev tar bara upp denna enda fråga: Vem kommer att vara centralfigur? Din brytning i frågan om veckotidningen, den fientlighet du visar den, dina anklagelser mot Gourget¹ och nu mot Rosmer², snurrar kring precis samma ”axel”.

Jag vet inte om jag är ”boss”, och speciellt inte om jag är den boss du anser vara passande. Jag tror knappast det. Men i mina relationer till såväl vänner som fiender har jag inga andra hänsynstaganden än revolutionens sak. Personliga fördomar är absolut främmande för mig.

Som jag har sagt många gånger önskade jag att *Contre le Courant*³ skulle bli veckotidning. I Konstantinopel motsatte du dig endast de finansiella aspekterna av projektet. Du berättade, vilket jag redan visste, att utgifterna för *Contre le Courant* täcktes av pengar från den ryska oppositionen⁴, och i och med att dessa fonder tömdes skulle det bli svårt att fortsätta ge ut tidningen som veckotidning. Argumentet föreföll mig underligt. Jag kunde inte förstå det. Jag sade till mig själv: ”Det var bara en anmärkning i förbigående. Jag borde inte överdriva dess betydelse”.

Det är korrekt att jag var tvungen att gå med på ditt förslag om en fjortondagarstidning, men för mig (och för dig) var det frågan om en tillfällig åtgärd, för två eller tre månader på sin höjd. Det beslut som faktiskt togs var för en veckotidning med perspektiv på en dagstidning, och det här visas också i din anteckningsbok. Men ni har inte kommit i närheten av en dagstidning, eller veckotidning, eller ens fjortondagarstidning.

Contre le Courant har blivit en samling ryska dokument, mer så nu än förr. Man lär sig ingenting om den franska rörelsen genom den tidningen. Vi utarbetade också andra förslag till

massarbete. Ingenting har blivit verklighet. Jag kan inte se minsta spår av strävanden i den riktningen i *Contre le Courant*. Och efter att jag väntat tålmodigt i fyra månader, efter att jag upprepade gånger insisterat på att vi måste lämna de slutna rummen, och du bara svarat med historier om Treint⁵ och Souvarine⁶ – efter fyra månader presenterar du ett utdrag ur din anteckningsbok för att rättfärdiga ditt dokumenterande. Men det är en notaries uppförande, inte en revolutionärs. Och här är den avgörande poängen. För att publicera våra dokument i Ryssland har våra vänner givit allt de haft och offrat allt människor hängivna sin sak kan offra. I Paris var det inte fråga om att göra så mycket.

För att producera en veckotidning skulle det inte krävas mer än sekundära, obetydliga uppoffringar – uppoffringar i tid och pengar. Man börjar, man föregår med gott exempel och sedan ställer man krav på andra därför att man har rätt att ställa krav i den gemensamma sakens namn. Men du har börjat med att slå fast frånvaron av en ekonomisk grundval, och sedan, för att ”fördjupa” teorin om frånvaro, lägger du till frånvaron av en teoretisk grundval. Allt som sagts och gjorts fram till nu är tomt och betydelselöst. För att göra något ”handfast” måste vi vänta på din pamflett. Och det är ett omätligt hyckleri alltsammans. Du skulle inte, under andra omständigheter, behöva dra till med det här otroliga argumentet om du inte hade satt dig i en så vansklig situation att du till vilket pris som helst måste hitta skuggan av ett argument.

Du kan inte hitta tillräckligt kraftiga uttryck för att bringa de fem kamrater i vanrykte som ”hämtade sin inspiration från Konstantinopel”. Denna sarkasm hör inte hemma här och är dålig smak. Dessa kamrater kom oavsett hur upptagna de var med att tjäna sitt levebröd, till min hjälp på eget initiativ och egen risk här i Konstantinopel vid en mycket svår tidpunkt. Deras hjälp var ovärderlig. Allt det är riktigt. Men det finns en annan sida av saken. Jag sade till mig själv efter att ha observerat dem på nära håll att kamrater som är förmögna till sådana initiativ och sådana personliga uppoffringar är revolutionärer, eller kan bli det. För, kamrat Paz, *det är på det viset revolutionärer formas*.

Man kan ha såväl kloka som okunniga, intelligenta eller medelmåttiga revolutionärer. Men man kan inte ha revolutionärer som saknar viljan att ta sig över hinder, som saknar hängivenhet och en anda av uppoffringar.

Jag misstog mig inte. Dessa unga kamrater förklarade att de var beredda att ge sin tid, sin kraft och sina tillgångar för en veckotidning, och mobilisera andra för den. Så de gör vad de har lovat, och du saboterar deras arbete i stället för att hjälpa dem. Och det är alltid på frågan om en ”centralfigur”.

Men hur föreställer du dig ställningen för en veckotidning, med sikte på att bli dagstidning, i en rörelse som måste ha förgreningar överallt? Tror du den uppgiften kan utföras genom att man ägnar den ynkliga tid som blir över från en väldigt upptagen advokatpraktik? Tror du att du kan klara av rörelsen, eller ens en veckotidning knuten till rörelsen, i förbigående, som en sekundär syssla? Jag har en annan uppfattning om den revolutionära ”centralfiguren”. Jag tror att den person som ansvarar för en arbetartidning, speciellt med den viktiga uppgift vår tidning har, borde syssla enbart med den uppgiften.

Jag har funderat en hel del på den här frågan efter ditt besök i Konstantinopel, då jag för första gången fick reda på att du var en mycket upptagen advokat. Men jag sa till mig själv att eftersom du ville ta ansvar för veckotidningen skulle du naturligtvis dra de nödvändiga slutsatserna. Och eftersom jag inte betraktade vårt förhållande som mellan ”boss” och slav påpekade jag inte hur din tid måste fördelas mellan revolutionen och domstolen. Jag antar att du vet att när Haase⁷ ville bli en av centralfigurerna i det tyska partiet⁸ fann han det nödvändigt att lämna sin advokatpraktik i Königsberg. Vid kongressen i Jena⁹ prisades Haase

mycket – även av Bebel – för att ha offrat sin årliga inkomst på 36 000 mark. Vi ryssar – jag var själv närvarande på kongressen – var ganska, irriterade över lovsångerna som vi ansåg vara fullständigt småborgerliga. Jag talade även om den incidenten i ett av mina inlägg för att karaktärisera det tyska partiets avsaknad av revolutionär anda. Och trots allt var Haase inte redo för de revolutionära situationerna och händelsernas snabba vändning.

Jaa ska inte dra upp det ryska partiets meritlista i tider av illegalt arbete. En person som tillhörde rörelsen tillhörde den inte bara genom sina materiella bidrag utan också med kropp och själ. Han identifierade sig öppet med den sak han tjänade, och det var genom en sådan skolningsprocess vi kunde skapa de kämpar som blev de många ”centralfigurerna” i den proletära revolutionen.

Kamrat Paz, jag talar ärligt och t o m brutalt för att rädda vad som räddas kan. Det finns ingen tid till förskönande omskrivningar, situationen är allt för allvarlig för något sådant. Jag är varken fanatiker eller sekterist. Jag kan mycket väl förstå en person som sympatiserar med den kommunistiska saken utan att bryta upp från sin miljö. Den sortens hjälp kan vara väldigt värdefull för oss. Men det är hjälp från en sympatisör.

Jag diskuterade den här frågan i ett brev till mina amerikanska vänner. Eastman¹⁰ hade skrivit till mig utan omskrivningar, att hans personliga situation var på ett visst sätt. Han betecknar sig som ”medlöpare” och strävar, enligt egen utsago, inte efter en ledande roll i oppositionens rörelse¹¹. Han nöjer sig med att bistå den. Han gör översättningar, han har överlämnat sina copyrighträttigheter till *The Militant*¹² etc. Och varför? Han kan inte ge sig fullständigt till rörelsen. Och han har handlat korrekt.

Du måste förstå att en person som är ”centralfigur”, dvs den mest ledande eller en av de mest ledande, förbehåller sig rätten att uppmana arbetarna att göra stora uppoffringar, t o m av sina liv.

Denna rätt medför inte ett mindre betydande ansvar. Tvärtom. Varje medveten arbetare kommer oundvikligen att fråga sig: ”Om X som uppmanar mig att göra så stora uppoffringar använder fyra femtedelar eller två tredjedelar av sin tid inte till att säkerställa min seger utan till att säkra sin egen borgerliga existens, så visar det att han inte tror att den socialistiska revolutionen är nära förestående”.

Den arbetaren har rätt.

Var snäll och lägg programmet åt sidan! Det är inte fråga om program. Det är fråga om revolutionär aktivitet i allmänhet. Marx sa en gång att ”ett steg av verklig rörelse är värt mer än tio program..”.¹³ Marx var trots det en expert på program och t o m manifest. Åtminstone var han lika mycket expert som du och jag!

Avslutningsvis. Ditt brev och framförallt din politiska attityd visar mig att kommunism för dig är en ärlig idé snarare än en livsovertygelse. Likväl är den här beskrivningen väldigt abstrakt. När det nu är nödvändigt (och det har varit nödvändigt en längre tid) att inleda en verksamhet som involverar dig fullt ut, börjar du instinktivt motsätta dig det p g a din klivna hållning. När du är inbjuden att delta svarar du ”inga resurser och otillräckliga styrkor”, och när andra börjar söka efter resurser och styrkor säger du ”om inte jag är centralfigur är jag emot”.

Det du gör är otroligt! Även om du inte tror på en veckotidning borde du vänta tyst, och inte sabotera den! Du har ingen erfarenhet i den här frågan och du går i blindo mot en ny katastrof! Imorgon kommer du att påkalla teoretiska, filosofiska, politiska och filologiska meningsskiljaktigheter för att rättfärdiga din hållning. Det är inte svårt att förstå vart det här

ska sluta! Om du inte vill gå in på arenan, vänta tyst, intag en vänlig neutralitet och spela inte upp det sorgliga spektaklet av principiös opposition, dikterad enbart av personliga skäl.

Med största önskan att rädda vår politiska vänskap,

L. Trotskij

Noter

¹ **Gourget.** Pierre Gourget, medlem av Franska oppositionens cirklar, som då stod Trotskij närmast. Kapitulerade 1932 för stalinismen och återvände till kommunistpartiet.

² **Rosmer.** Alfred Rosmer (1877-1964), medlem av Kominterns exekutivkommitté 1920, ledare för franska kommunistpartiet, utesluten 1924 för sin opposition. En av ledarna för internationella vänsteroppositionen och medlem av internationella sekretariatet fram till november 1930, då han drog sig tillbaka p g a meningsskiljaktigheter med Trotskij. Återupptog samarbetet med Trotskij 1936.

³ *Contre le Courant.* "Mot strömmen", Första numret kom ut i november 1927. Tidningen dog troligtvis strax efter att Trotskij brutit med Maurice Paz.

⁴ *Contre le Courant* fick finansiellt stöd från ryska vänsteroppositionen via Pjatakov (uteslöts ur SUKP 1927). Även det tyska Leninbund fick finansiellt stöd av Pjatakov. Leninbund var under en kort tid involverat i I.L.O

⁵ **Trient.** Albert Trient (1889-1972), zinovjevit som uteslöts ur franska kommunistpartiet 1927. Många ur vänsteroppositionen vägrade att ha något med honom att göra p g a hans roll i de utrensningar som varit tidigare. Trient tillbringade en kort tid inom vänsteroppositionen innan han blev syndikalist.

⁶ **Souvarine.** Boris Souvarine, anti-stalinist under 20-talet och anti-leninist under 30-talet. Enligt Trotskij var han prototypen för cynism och defaitism. Anhängare av teorin att stalinism är en naturlig utveckling av bolsjevism.

⁷ **Haase.** Hugo Haase (1863-1919), centrist under första världskriget och en av grundarna av det oavhängiga socialdemokratiska partiet i april 1917. Mördad av en högerextremist 1919.

⁸ **Tyska partiet.** Här avses det tyska socialdemokratiska partiet.

⁹ **Kongressen i Jena.** I september 1911 höll det tyska socialdemokratiska partiet kongress i Jena, (liten stad strax söder om Leipzig i nuvarande DDR), där man bl a valde August Bebel till ordförande och Hugo Haase till vice ordförande. Trotskij talar om "vi ryssar..." som var närvarande på kongressen. Vilka ryssar det är fråga om vet vi inte, men helt klart är att Lenin inte deltog på kongressen. Han var då på ett möte med internationella socialistiska byrån i Zürich

¹⁰ **Eastman.** Max Eastman (1883-1969), chefredaktör för den revolutionära tidningen The Masses före första världskriget. Sympatiserade tidigt med vänsteroppositionen, men började motsätta sig den marxistiska filosofin under 20-talet och motsatte sig socialismen överhuvudtaget under 30-talet. Han slutade som reaktionär redaktör för Reader's Digest (Det bästa). Sin stora insats gjorde han som översättare. Han översatte bl a Trotskijs böcker Den ryska revolutionens historia och Den förrådade revolutionen från ryska till engelska.

¹¹ **Oppositionens rörelse.** D v s vänsteroppositionens rörelse.

¹² *The Militant.* De amerikanska trotskisternas tidning. Första numret utkom 1928.

¹³ Ett välkänt citat av Marx. Citatet kommer ursprungligen från det brev Marx skrev till Bracke den 5 maj 1875. Brevet skrevs i samband med Marx kritik av Gotha-programmet. Om den exakta ordalydelsen ges olika bud. I "Marx/Engels brev i urval" (Gidlunds, Marxistiskt bibliotek) översätter man Marx: "varje reellt steg framåt är mera värt än ett dussin program". Den översättningen gjordes senast 1972.

Samma brev finns översatt i "Marx/Engels i programfrågor". (Proletärkultur, Marxismens klassiker 8) och där har meningen fått följande lydelse: "Varje steg av verklig rörelse är viktigare än ett dussin program". Proletärkulturs bok kom ut 1982, och man kan tänka sig att Proletärkultur gjort en förbättrad översättning av Marx brev. Därför bör den senare versionen vara mer troget originalet.

Att Trotskij gör ett felaktigt citat och bl a talar om tio program i stället för ett dussin kommer sig säkerligen av att han citerar fritt ur minnet.